

Ručí-li prodávající při prodeji koně i dnes ještě za zrážlivost?

Píše JUDr. JAN HELLER.

Cena dobytka ohromným způsobem stoupla na částku několikanásobnou. Následkem toho při koupi dobytka třeba zvýšené opatrnosti. Proto hořejší otázka nejen theoreticky, ale i prakticky jest velice důležitá. Jak ukázáno bylo v krátké zprávě »denníku« Právnicka sešit XXIII. z 15. prosince 1916 str. 893. a 899., bylo podle předpisu § 118. třetí dílčí novelly vydáno nařízení c. k. ministerstva spravedlnosti a orby z 16. listopadu 1916 č. 384 ř. z., kterýmž stanoveno, že právní domněnka, že dobytče již před odevzdáním bylo nemocno, nastává, vyskytnou-li se během dvou týdnů po předání tyto nemoci a vady a sice u koní, oslů, mezků a mulů: ozhřívka, dýchavičnost, jankovitost, vnitřní zápal oční (měsíční slepota).

Tedy ve výpočtu nemocí a vad koní a pod. v tomto nařízení vynechána z r á ž l i v o s t. To stalo se proto, poněvadž již osnova vládní z r. 1907 str. 139 vytýkala starému § 925. zák. obč., že jmenuje z r á ž l i v o s t při koních jako nemoc, za niž třeba ručiti správou, kdežto se tvrdí, že jest zrážlivost jen n e c t n o s t í, již i zdravý kůň za krátko může býti podroben. Na tomže stanovisku stála i osnova sněmovny panské z r. 1912 str. 171. důvodů — a týž názor přešel do § 118. třetí dílčí novely z 19. března 1916 č. 169 ř. z. a z r á ž l i v o s t z ř a d y n e m o c í a v a d, ohledně jejichž platí za jistého předpokladu domněnka, že tu byla již v době odevzdání, jest definitivně vyloučena.¹⁾

¹⁾ Zajímavé jest, že již při sepisování a skládání rak. z. obč. ohledně zrážlivosti vyskytly se závažné po-

Avšak pro praktického právníka, zejména pro toho, kdo projednal dosti sporů o koně, a to i koně zrážlivé — neodstraněny tím všechny pochybnosti a zejména bude pochybovati o tom, že by prodávající nyní, t. j. po vydání onoho nařízení ministerstva spravedlnosti a orby, již nikterakž za to neručil, když prodal koně zrážlivého!

Tu třeba sobě uvědomiti, že zrážlivost koně jest tvrdošíjně a úmyslné vzpírání se koně proti přiměřené a obvyklé práci, t. j. tahu. (Dvořáček: Právní vady domácího zvířete str. 61.) Kůň zrážlivý má-li táhnouti (co jednospřežní neb dvouspřežní), nechce tahat, vyhazuje, rozbije a poláme třeba vůz a poraní i kočího, kdyby stál v dosahu jeho kopyt. Je-li kůň takový popoháněn bičem, tím více ještě se vzpírá a vyhazuje.

Věda zvěrolékařská dnes učí, že to není choroba koně, čili že to není žádná chorobná změna jeho organismu, nýbrž toliko zlozvyk způsobený špatným vychováním tím, že na koně hned při zaučování tahu příliš bylo nakládáno a neb že byl příliš krutě trestán.²⁾

chybnosti o pravé povaze její. Neboť čteme v Ofnerově Ur-entwurf und Berathungs-Protokolle II., str. 75 pozn. 4, že zrážlivost mezi nemocí § 925 zák. obč. teprve dodatečně byla vsunuta, jak svědčí také str. 559 ku § 920 (II. 75). Do tohoto § 920 (nynějšího § 925 z. obč.) původně totiž nebyla zrážlivost zahrnuta a to na základě zdání vídeňského prof. J. J. Piesinga dto Wien, 6. Novemb 1806, který zrážlivost byl vyloučil, ježto prý v rakouských zemích jenom ostatní jmenované čtyři hlavní vady činí koupi neplatnou; zrážlivost pak v Prusk. L. R. uvedenou prohlásil za totožnou s jankovitostí. Ale komise kodifikační přes toto zdání Piesingovo zrážlivost dodatečně do § 925 z. obč. přijala a sice na připomenutí samého presidenta.

²⁾ Na tom stanovisku, jak již podotknuto, stojí důvody obou osnov novely k obč. zák., jak osnovy vládní z r. 1907, tak osnovy panské sněmovny z r. 1912 a nyní též třetí dílčí novela k obč. z. Avšak citovaný námi spis Dvořáčkův — ač na str. 61 sám učí, že zrážlivost není žádná choroba, nýbrž nectnost — nezdá se býti sám zcela přesvědčen o správnosti toho učení, neboť hned na str. následující 62. praví: »Pravá zrážlivost zdá se spočívat v chorobě mozku, jejíž podstata však dosud náležitě prozkoumána není.«

Přes to však zrážlivého koně k tahu nelze řádně upotřebiti. Při řešení otázky, zdali tato nezpůsobilost prodaného koně ku tahu působí jako vada a případ ručení ze správy ve smyslu XVII. hlavy zák. obč. ²⁾ §§ 922. a 923. a násl., třeba nám míti na mysli tolik:

1. Ani starý, nyní zrušený § 925. r. z. obč. neobsahoval úplný, t. j. vyčerpávající výpočet všech nemocí dobytka, za kteréž by odevzdávající ručil správou, nýbrž toliko výpočet oněch nemocí, ohledně kterých platí domněnka, že dobytče jimi stíženo bylo před odevzdáním. Takového vyčerpávajícího výpočtu všech nemocí dobytka, za něž by prodávající výhradně ručil, nepodává ani nové nařízení ministerstva spravedlnosti a orby z 16. listopadu 1916 č. 384 ř. z. Proto byly a budou spory o ručení ze správy za dobytče, stížené i jinými nemocemi, než oněmi v § 925. a v novém minist. nařízení uvedenými. Tak sami jsme měli spory o krávu, kteráž byla stížena »ochodem« (vochodem — Darmvorfall), totiž z níž občas vycházelo střevo; dále o koně, jenž stížen byl rheumatickým ochrnutím plece, a nemoci ty uznány za vady, za něž odevzdávající ručí.³⁾

Naproti tomu budiž nám dovoleno ukázati na učení zvěčnělého profesora zvěrolékařství na universitě pražské Dra Struppi-ho, jež poznali jsme asi kolem roku 1874 při komisionálním ohledání zrážlivého koně v Praze na Václavském náměstí, kde tenkrát na sev.-záp. straně bylo ještě mnoho zájezdních hostinců jako u Stočků, u Charauzů, u Turků etc. — kde kůň stál v konírně. Kůň, byv zapřažen napřed sám jednospréžně, do trochu zatíženého vozu, za nic nechtěl zabrat, vyhazoval a floukl do vozu. Pak byl zapřažen společně s jiným dobrým koněm do lehčího vozu (»štráfky«) — a tu běžel ovšem s sebou; ale p. prof. Struppi hned upozornil, že všecken náklad táhne jenom ten připřažený zdravý kůň — a zrážlivý že jen prostě běží s sebou a netáhne. Prof. Dr. Struppi — jenž mimochodem řečeno mluvil němčinou dosti chatrné výslovnosti — byl však (jak jsme i při jiných komisích seznali) znamenitým učencem — vykládal, že zrážlivost je jen zlozvyk čili nectnost koně, způsobená špatným jeho vychováním a vyučením, a doložil, že zlozvyk ten lze jen ztěžka a to jen andělskou trpělivostí a za delší dobu odnavyknouti.

³⁾ Nařízení ministerstva spravedlnosti a orby z 16. listopadu 1916 č. 384 vypočítává totiž toliko nemoci a vady, při nichž nastává právní domněnka, že dobytče již před odevzdáním bylo nemocné — ale ani

2. Objem ručení ze správy za nemocí a vad y určen § 922. a § 923. z. obč. dosud platnými a stanoveno § 922., že kdo věc přenechal způsobem úplatným, ručí za to, že má vlastnosti výslovně ujednané neb obyčejně přiní bý vající a že jí může býti užíváno podle učiněné úmluvy. Následující § 923. z. obč. toto ručení pak ještě doplňuje tím, že správou ručí, kdo věci přikládá vlastnosti, jichž nemá a které výslovně a neb podle povahy smlouvy mlčky byly ujednaný. Rak. obč. zák. tedy prostě stanovil v podstatě totéž, co již (podle Arndtse Pand. § 304. z kraje) dle římského práva z povahy smlouvy trhové plyne samo sebou, totiž, že jest »prodáváč práv jak z nedostatku vlastností výslovně neb mlčky slíbených, tak i ze zúmyslně zamlčených vad, kteréž na věci jsou. Když tedy prodávající prodává koně a ujednáno jest mezi ním a kupujícím, že se kůň prodává do tahu, a neb, když se to pro obě strany zřejmě samo sebou rozumí (na př. kupuje koně povozník, neb rolník) — tedy prodávající ručí také za

starý zrušený § 925 ani nové nařízení minist. spravedlnosti a orby neobsahují výhradný, výlučný a vyčerpávající výpočet nemocí neb vad, za kteréž by prodávající ručil výhradně. Zcela jinak jest tomu v právu německém; neboť něm. zák. obč. v § 482 zcela odchylně — jasně a určitě praví: Der Verkäufer hat nur bestimmte Fehler («Hauptmängel») u. diese nur dann zu vertreten, wenn sie sich innerhalb bestimmter Fristen (Gewährfristen) zeigen.

Di Hauptmängel u. die Gewährfristen werden durch eine mit Zustimmung des Bundesstaates zu erlassende Kaiserliche Verordnung bestimmt.« — Ale podle rakouského práva ručení prodávajícího není na určité nemocí neb vady, neboli toliko na určitý počet nemocí neb vad omezeno. Proto praví správně na příkl. Hasenöhr I Oblig. B. II. Gewährleistung wegen physischer Mängel str. 472, pozn. 64, že dle rak. práva stejně jako podle prusk. práva ručení ze správy může nastati ještě pro jiné v zákoně neuvedené nemocí. Rakouské právo spokojilo se v příčině té s tím, že ulehčilo čili usnadnilo důkaz, že dobytče bylo nemocno již v době odevzdání stanovením právní domněnky (§ 925 z. obč. a nyní cit. nař. minist. spravedlnosti a orby) — a sledovalo tu, jak ukazuje Krausz Pfaff Ehrenzweig II. Oblig. § 322 str. 91, předpisy prusk. LR. I. II §§ 199—205. Zejména stanoví § 205 prusk. LR. tuto domněnku také pro pravou zrážlivost (wahre Störigkeit). Podle toho vzoru zařazena do datečně zrážlivost též do § 925 z. obč.

z r á ž l i v o s t, poněvadž jest to právě taková vada, že kůň tvrdošijně odpírá tahu.

Ovšem že musí žalující kupec dokázati, že touto vadou, zrážlivostí, kůň stížen byl již před odevzdáním, ježto výhoda domněnky starého § 925. z. obč. nyní pro zrážlivost již neplatí. Úplná zrážlivost jest na překážku řádnému užívání koně v tahu a jest tudíž rozhodně »vada« prodaného koně a nemůže-li býti již napravena, může kupující žádati úplné zrušení smlouvy, ovšem bylo-li výslovně neb mlčky ujednáno, že se kůň kupuje do tahu, neboť podle zřetelného předpisu §§ 922. a 923. rak. z. obč. ručí prodávající za to, že kůň má vlastnosti výslovně smluvené neb obyčejně předpokládané a že ho bude moci býti užíváno podle povahy právního jednání neb podle úmluvy — tedy že se bude moci s koněm tahati; s koněm zrážlivým však tahati se nemůže! Zrážlivost koně do tahu koupeného jest tudíž **podstatná jeho vada**, kteráž jej činí neupotřebitelným — třeba by to nebyla žádná nemoc, t. j. chorobná změna jeho organismu. Zákon pak za důvody správy uvádí nejen choroby neb nemoci — nýbrž také nedostatek výslovně neb mlčky smluvených vlastností — a tak tomu jest, je-li kůň dle vědomí obou stran do tahu koupený, zrážlivý.

Zdali může býti zrážlivost napravena, jest ovšem těžká otázka znalecká. Z úst znalce při komisi slyšeli jsme, že zrážlivost lze napravit jen andělskou trpělivostí a za delší dobu.

Podle našeho názoru takové andělské trpělivosti a dlouhodobého učení od povozníka a rolníka, jenž koně koupil do práce, slušným způsobem žádati nelze. Ku dokonale nápravě vady patří totiž také, aby náprava mohla býti provedena nejen úplně, ale také v čas, to jest v takové poměrně krátké době, aby kupující mohl koně tak brzo užití, aby přílišným prodléváním v hospodaření nebyl zdržován. Proto máme za to, že v případě úplné zrážlivosti koně může kupující, jenž koupil koně do tahu, žádati dle § 932. z. obč. (§ 123. třetí novelly) úplné zrušení smlouvy.

Jest ovšem pravda, že vyléčitelná nemoc prodaného zvířete jest vada napravitelná, čili jež se napravití dá, k čemuž poukazuje zejména *H a s e n ö h r l* Oblig. R-II. str. 476 pozn. 87, dokládaje to rozhod. nejvyš. soudu č. 302, 4287. Avšak tato možnost napravení vady neboli vyléčení nemoci dle přirozenosti věci a zejména dle rozumně předpokládané (*p r a e s u m o v a n é*) vůle obou stran musí býti přece časově omezena; neboť přece nikdo rozumný nemůže žádati na př. od povozníka, jenž koně koupil pro okamžitou práci, pro stěhování neb pod., neb od rolníka neb chalupníka, jenž koně koupil do jarní práce polní — aby zrážlivého koně, jenž se vůbec do tahu nehodí — teprv snad několik měsíců neb i déle cvičil a učil a tak vadu tu napravoval. Naopak, podle našeho názoru v takovém případě, když kůň koupen do tahu, sluší zrážlivost pokládati za nenapravitelnou a přísluší kupci právo na zrušení smlouvy. Proto také *K r a i n z P f a f f E h r e n z w e i g* § 322. str. 89 učí, že kupující může žádati odstranění čili napravení vady, může-li býti vada ta úplně a včasně (*r e c h t z e i t i g*) býti napravena, t. j. v takové přiměřené době, aby kupující mohl koně k zamýšlené a prodávajícímu známé práci tažné užití, tedy na př. do jarní práce polní; není-li to do té doby možno, jest vada zrážlivosti nenapravitelná, jak dokládá spisovatel (rozh. nejvyš. soudu Ung. Gl. VI. ed. 2254.⁴)

Boj proti lichvě a osnovy nových zákonů.

Píše Dr. JOS. ZELINKA.

Vládní odůvodnění k podaným osnovám ke konci praví, že » lze tvrditi, stanou-li se obě osnovy zákony, že jest opatřeno vše, jak proti lichvě, a le také (!) na obranu poctivých výrobcův a obchodníků.«

⁴) Byl-li kůň podle patrného a zřejmého úmyslu stran prodán k jinému účelu, než ku konání obvyklých prací tažných, byl-li na příkl. prodán koňskému řezníku za cenu masa, kůže, kostí atd., pak ovšem prodávající kupujícímu neručí ani za zrážlivost prodaného koně.